

Naar aanleiding van het „Onderwijsrapport 1944”

In den loop der jaren, waarin de Maatschappij haar bemoeiingen in die richting heeft uitgestrekt, is de belangstelling voor onderwijsaangelegenheden, juist bij hen die er geen rechtstreeksch belang meer bij hebben, aanmerkelijk gegroeid en in woord en geschrift is daar bij menige gelegenheid getuigenis van afgelegd.

Het is inmiddels meer dan dertig jaren geleden dat bij wijziging van de betreffende wettelijke bepalingen het tandheelkundig onderwijs en de examens werden aangepast aan de reeds lang bestaande behoeften. Sindsdien is ook voor ons vak de tijd niet stil blijven staan, de vorderingen der wetenschap hebben de horizon verwijdd en nieuwe onderwerpen en vraagstukken gebracht, ook binnen den kring der dagelijkse praktijk. Is het wonder dat er een wijde kloof is gaan gapen tusschen de opleiding zooals deze begrensd is door de wettelijke regeling en een onderwijs aangepast aan de wetenschappelijke vereischten van het oogenblik? Dit zoo zijnde, zullen er weinig tandartsen in ons land gevonden worden, die niet ontevreden zijn met de bestaande regeling, niet het minst ook om de positie, die de tandheelkundige opleiding inneemt ten opzichte van de andere studierichtingen, die binnen het universitaire kader de hun toekomstige plaats reeds lang hebben verworven.

De verbetering in het onderwijs, die in de wetswijziging van 1913 haar neerslag vond, gaf weldra geen bevrediging meer en toen een jaar later de Maatschappij werd opgericht, maakte zij ook deze aangelegenheid tot een onderwerp van haar bemoeiingen. Het resultaat daarvan was, na veel meeningsverschil omtrent de beste inrichting, het in 1926 tot stand gekomen onderwijsrapport, dat weliswaar belangrijke verbeteringen beloofde, doch den wettelijken status van niet-universitaire studie (alhoewel gekoppeld aan de universiteit) onaangetast liet, al werd dit niet zoozeer met nadruk vooropgesteld.

Het rapport is bedrukt papier gebleven en nimmer basis geworden voor een reorganisatie van het onderwijs. Sindsdien is men zich in onzen kring echter steeds meer bewust geworden dat met een ijveren voor verbreding en verdieping van de studie, zooals die door de vorderingen op het gebied der tandheelkunde steeds meer urgent werd, deze niet genoegzaam kon worden gebaat zoolang de uitzonderingspositie van géén hooger onderwijs te zijn, bleef gehandhaafd. En zoo is geleidelijk het streven er steeds meer op gericht geweest om de geesten rijp te maken voor een hervorming, die naast de beoogde aanpassing van de opleiding aan de ontwikkeling der wetenschap, een wettelijke inlijving van de tandheelkundige studie bij het hooger onderwijs zou inhouden.

Omtrent de onvermoeide pogingen, door de Maatschappij aangewend om dit verwerkelijk te krijgen en het tot heden negatieve resultaat, verschaft het „onderwijsrapport 1944”¹⁾ van den voorzitter, collega Van Hasselt, een leerzaam chronologisch overzicht. Leerzaam tevens maar van nog meer belang zijn de daaraan door den schrijver vastgeknoopte beschouwingen, omdat zij duidelijk doen zien met welke weerstanden de vertegenwoordigers der Mij. te worstelen hebben gehad, zooals trouwens op velerlei gebied, weerstanden steeds onoverwinbaar, waardoor

¹⁾ Opgenomen in het „Maatschappij Rapport 1945”.

elke nieuwe vormgeving van het onderwijs, zoals deze in een advies aan de Regeering werd voorgelegd, nimmer een principiële wijziging van den opzet belichaamde.

Eén oogenblik scheen het dat de lang gekoesterde wensch in vervulling zou gaan toen in 1939 een wetsontwerp werd ingediend, waarbij het onderwijs in „meer universitair verband” zou worden gebracht door een voorgestelde onderbrenging van de wettelijke regeling in het Academisch Statuut. Plaats en bewoordingen van het ontwerp waren echter dusdanig gekozen dat daarin duidelijk tot uitdrukking werd gebracht dat een aparte, zoo men wil: een tweede-rangs vorm van hooger onderwijs daaraan werd toegevoegd. Voor de zooveelste maal werd een moeizaam bereikt uitzicht op verbetering echter door een onverwachte en ongelukkige wijziging in de politieke constellatie weggevaagd.

Inmiddels is de bevrijding gekomen na een in alle vormen van het maatschappelijke leven diep doorgevreten oorlogs- en bezettingsnood, welke, gelijk steeds in de geschiedenis, als het gunstigste oogenblik wordt te baat genomen voor het doorvoeren van ingrijpende hervormingen, niet alleen op staatkundig en economisch gebied. Op deze omstandigheid heeft ook de schrijver van het Onderwijsrapport zijn oog gevestigd, in de hoop dat degenen, met wier onmisbare medewerking een radicale onderwijshervorming tot stand moet worden gebracht, meer ontvankelijk zullen blijken voor de verlangens, welke dezerzijds duidelijk en onomwonden zijn kenbaar gemaakt. Natuurlijk gaan de gedachten daarbij in de eerste plaats uit naar die colleges aan de Universiteit vooral te Utrecht, welker oordeel voor het standpunt van de Regeering van overwegend belang zijn. Helaas moet worden erkend dat zij en met name de medische Faculteit zich in het verleden steeds zeer terughoudend hebben betoond. Weliswaar waren zij tot medewerking bereid zolang het ging om verbeteringen binnen het kader der bestaande wettelijke regeling (bij afzonderlijke wet), maar voor een reorganisatie op universitaire grondslag zijn zij steeds teruggeweken. Men kan het betreuen maar het onloochenbare feit is van zoo groot belang, dat het de moeite loont om zoo mogelijk naar een verklaring, zij het ook slechts ten deele, te zoeken; men behoeft er niet eens ver voor van huis te gaan.

Wanneer de vertegenwoordigers dezer colleges zich persoonlijk en ter plaatse op de hoogte stellen van het tandheelkundig onderwijs — en als onderdeel van hun taak kan men veilig aannemen dat zij dit nimmer verzuimd hebben — moeten zij als buitenstaanders wel getroffen worden door het overwegende aandeel dat de praktische oefeningen hebben bij de propaedeutische opleiding der tandheelkundige studenten. Zij zien zalen vol met jongelieden, die een groot deel van den dag werkzaamheden verrichten, welke zij in een inrichting voor nijverheidsonderwijs ook zouden verwachten. Wordt hun de betekenis en het nut daarvan duidelijk gemaakt, dan zullen zij de waarde daarvan ongetwijfeld gaarne aannemen. Dat, bij alle welwillendheid die deze heeren natuurlijk ten toon spreiden, deze oefeningen overeen stemmen met de opvatting die zij omtrent het hooger onderwijs huldigen, valt natuurlijk niet te verwachten. Wanneer zij daarenboven hebben vernomen dat onvoldoende vorderingen den onfortuinlijken student verplichten wederom een jaar aan dezelfde oefeningen te besteden, alvorend de mogelijkheid voor hem bestaat om tot het volgende studiejaar te worden bevorderd (een termijn, die bovendien overeenkomt met den maximalen duur waarvoor een student voor een universitair examen kan worden afgewezen) dan zullen zij zeker nog meer onder den indruk zijn gekomen van het belang dezer technische voorbereiding als onderdeel der tandheelkundige opleiding. Als element van hooger onderwijs zullen zij het echter nog minder zien. Maar zullen hun indrukken te niet gedaan worden als zij tevens weten, dat wanneer onze student, naast dien tegenslag, zoo gelukkig is geweest om voor het eerste deel van het theoretisch examen te slagen, dat hem dan niet de gelegenheid open staat om de colleges voor het tweede gedeelte te volgen, zoodat hij een jaar lang van verdere studie verstoken is? In de vraag ligt het antwoord besloten.

Het heeft geen zin er te dezer plaatse den nadruk op te leggen dat de opvattingen hieromtrent in tandheelkundige kringen buiten het onderwijs niet vereenzelvigd mogen worden met die, welke voor de inrichting van het onderwijs maatgevend zijn. Dit is trouwens een zaak waarover de personen bovenbedoeld zich wel nimmer

het hoofd zullen hebben gebroken, gesteld dat de vraag ooit bij hen zou zijn gerezen.

Evenmin kunnen de oefeningen in de prothetische techniek, hoezeer genoemde buitenstaanders de verrichtingen op zichzelf zullen weten te waardeeren, bij toetsing aan de traditioneele normen van het universitaire onderwijs, hun oordeel in anderen, voor de tandheelkundige studie gunstigen zin beïnvloeden. Zulks nog temeer omdat de prothetiek der ledematen (waarbij de vooruitgang evenzeer buitengewone resultaten heeft weten te bereiken) geen onderdeel van de opleiding der artsen vormt.

Wij tandartsen zijn onomstootelijk overtuigd van den onverbrekelijken band tusschen de tandheelkunde en de protheseleer en kunnen aanstonds met vele argumenten aantoonen waarom dit zoo is en moet zijn. Het gaat echter bij al deze dingen niet om *ons* inzicht, om wat voor *ons* vanzelfsprekend is, doch om de indrukken van hen, die — van hun standpunt niet ten onrechte — naar andere maatstaven oordeelen en het zwaartepunt der opleiding meenen te zien gelegd buiten de grenzen van het hooger onderwijs.

Onbevangen bezien wordt het aldus begrijpelijk, dat bij onzen aandrang tot een grondige reorganisatie van het tandheelkundig onderwijs onder volledige opname in het universitaire verband, de betreffende colleges — zonder wier gunstig advies een dergelijke hervorming door de Regeering niet zou worden doorgevoerd — zich in het verleden steeds gereserveerd hebben getoond.

Wil een dergelijke hervorming kans van slagen hebben dan is het noodig naar buiten duidelijk te doen uitkomen dat door de plaatsing van het tandheelkundig onderwijs op een biologische basis zooals dit wordt begeerd, de onvermijdelijke technische inslag (ontdaan van wat overbodig geworden of misplaatst is) vanzelf zijn thans domineerend aspect verliest en geen afbreuk doet aan het wetenschappelijke karakter van een opleiding zooals in dit tijdsgewricht bezwaarlijk meer kan worden gemist.

Zelfs al houdt men vast aan het axioma dat praktisch-technische oefeningen nimmer het kenmerk hebben van universitair onderwijs, dan nog behoeft dit niet in mindering te gaan van het wetenschappelijk karakter der tandheelkundige studie. Krachtens haar dualistischen aard moet de tandheelkunde naar een anderen dan den traditioneele maatstaf worden beoordeeld. Zonder de ontwikkeling van een onmisbare apparatuur had de moderne onthodontie, die toch op zuiver biologischen grondslag is opgebouwd, nooit tot vollen wasdom kunnen komen. Ook de succesvolle behandeling van aangezichtsfracturen is slechts mogelijk geworden door de tandheelkunde en met daaraan ontleende, door technische vindingrijkheid geschapen fixatievormen.

Aldus is het verklaarbaar dat de schrijver van het „Onderwijsrapport 1944” als voor de hand liggende oplossing ziet de stichting van een afzonderlijke faculteit. Of dit voor verwezenlijking vatbaar is zal wellicht de naaste toekomst kunnen uitwijzen. Zooals reeds werd opgemerkt zijn hervormingsplannen met betrekking tot de tandheelkundige opleiding voor een zeer groot deel afhankelijk van de inzichten van colleges en personen, die de tandheelkunde met andere oogen beschouwen dan de onze. Zouden zij voor onze verlangens gewonnen kunnen worden dan is dit voor het welslagen van overheerschende betekenis, temeer nog omdat ook de uitvoering bijzondere eischen stelt. Bij een eventueele reorganisatie komt het medisch element in het studieplan aanzienlijk meer op den voorgrond dan tot dusver, waarvan een nauwere band met het onderwijs in zuiver geneeskundige vakken en de desbetreffende docenten het gevolg zal zijn. Een dusdanig contact met andere faculteiten (men denke ook aan de diergeneeskundige) zal bovendien bevorderlijk zijn om de speciale bekwaaming voor het practisch examen zooals die thans is, los te maken uit de sfeer van afzondering, waarin zij tot heden verkeert. Dat ook hierdoor een ruimere visie van den tandheelkundigen student wordt aangekweekt, behoeft geen betoog.

Intusschen wacht de tandheelkundige wereld gespannen af.

B.

Onverantwoordelijk

De geruchten over een mogelijk op handen zijnde reorganisatie van het tandheelkundig onderwijs hebben de gemoederen zoal niet in beroering dan toch de pennen in beweging gebracht en zoo is het verklaarbaar dat menigen, wien deze zaak ter harte gaat, zich is gaan bezinnen op den weg die, naar hij hooft of verwacht, daarbij zal worden ingeslagen. Aldus kan het gebeuren, dat iemand zijn inzichten zoo belangrijk en de aangelegenheid dermate dringend acht, dat hij zijn denkbeelden onverwijld aan de drukpers toevertrouwt en in een groot of bescheiden veelvoud de openbaarheid inzendt. Dit is een zaak van persoonlijke smaak, waarover men geen meeningsverschil behoeft uit te vechten.

In den vorm van een vlugschrift heeft een onzer collega's het noodig en nuttig geoordeeld zijn visie op onderwijsaangelegenheden wereldkundig te maken. In een kort bestek heeft hij antwoord gegeven op de door hemzelf ontworpen vraag of „de tandheelkunde in Nederland te verbeteren” is. De lezer begrijpt aanstonds, dat de schrijver dit wil bereiken via een verbetering van het onderwijs, echter niet, zooals men geneigd zou zijn te denken, door middel van een verbreeding van de medische basis en een verdieping van het geneeskundig inzicht. Neen, naar zijn oordeel kan die verbetering in hoofdzaak verkregen worden door . . . de bladgoudvulling, zijnde de beste oefening in nauwkeurig werken, in eere te herstellen. Daaraan hebben, volgens den schrijver, de Vereenigde Staten de beste tandartsen ter wereld te danken.

Maar over de didactische waarde van de cohesieve vulling en zijn verdere beschouwingen ten deze willen wij het niet hebben. Wat hier onze aandacht vraagt is het uitgangspunt van zijn betoog, hetwelk niet minder is dan een aanklacht tegen de Nederlandsche tandartsen, die hij openlijk beschuldigt van nalatigheid en onvoldoende zorg bij hun conserveerende behandeling. Als gevolg daarvan dragen de als duurzaam bedoelde verrichtingen slechts het karakter van een voorloopige voorziening, die bijgevolg geregeld vernieuwing behoeft. De tandartsen zijn, schrijft hij, allemaal dagelijks bezig voorloopige vullingen te leggen, in hoofdzaak omdat zij in geen jaren een cervicalen rand gezien hebben vanwege alle speeksel en bloed. „Wil de tandheelkundige stand in aanzien stijgen, dan moet de gemiddelde tandarts ervoor zorgen, het respect van zijn medemensch af te dwingen en dit, zoo zegt hij, „gaat beslist niet met amalgaamvullingen, die elke drie of vijf jaar moeten worden vernieuwd, vaak nog tegen een aanzienlijke verhoging”.

Dit alles lezend, vraagt men zich vol verbazing af, wat de schrijver meent te bereiken ten bate van het onderwijs zooals hij dit voorstaat, door de tandartsen aan de algemeene verachting over te leveren en hen voor te stellen als een groep personen, die uit gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel en gemakzucht, dagelijks bezig zijn hun beroepsde te schenden door opzettelijk hulp te verleen welke in hoedanigheid ver blijft beneden het bereikbare.

Maar, zoo zal men vragen, waaruit blijkt dat? De schrijver leidt dit, zooals gezegd, af uit den levensduur van de gemiddelde amalgaamvulling, welke drie jaar zou zijn. Hij grondt dit, niet op een statistiek waaruit hij de gegevens kan putten, doch op een „waarvan hem iets bijstaat”! Kan het klakkelozer? Als men een zoo ernstige beschuldiging in het openbaar uitsprekt, mag toch zeker worden verwacht, dat het bewijsmateriaal tevens wordt overgelegd. Dit zal echter niet gemakkelijk zijn, want ook zonder een betrouwbare statistiek weet elke serieuze practicus uit eigen ervaring, dat de duurzaamheid van amalgaamvullingen bij een goede techniek ver uitgaat boven schrijver's bewering.

En gesteld het geval, dat die duurzaamheid inderdaad niet grooter was, dan kan dit het aanzien van den stand niet ongunstig beïnvloeden. Wordt bv. de tandheelkunst geringschatterd beoordeeld omdat de levensduur van silikaatvullingen overeenkomt met wat amalgaamvullingen ten laste wordt gelegd? Natuurlijk niet, want voor het geringe chemische en mechanische weerstandsvormogen treft niemand een blaam.

Men behoeft zich in deze aangelegenheid niet verder te verdiepen om de lichtvaardigheid aan de kaak te stellen, waarmee de schrijver de eer en goeden naam van het beroep heeft aangetast. Men vraagt zich echter tevergeefs af, gedachtig aan art. 2 van de Wet op het Medisch Tuchtrecht, wat hem bewogen kan hebben om als tandarts zich op deze wijze schuldig te maken aan een handeling, die het vertrouwen in den stand der tandartsen ondermijnt.

B.

De toekomst van het Tijdschrift

Sinds den oorlog leven wij in een merkwaardigen tijd met merkwaardige gewoonten.

Zoo lazen wij dezer dagen in het Mededeelingenblad nr. 3, uitgegeven door de afd. 's-Gravenhage en Omstreken onzer Maatschappij, een stukje over „Ons Tandartsenblad”.

Dit Mededeelingenblad, dat naar wij willen aannemen onbedoeld, den indruk kan wekken een officieel blad van de Maatschappij te zijn, geeft daarin een beschouwing over een te stichten Maatschappij-orgaan en ons Tijdschrift, dat in weinige regels helaas veel onjuistheden bevat.

In de eerste plaats „heeft de leiding van de „Nederlandsche!” Maatschappij tot bev. der Tandheelkunde het aanbod van onze collega's uit het Zuiden om dit blad te blijven uitgeven voor het geheele land” nimmer afgewezen, al was het om de eenvoudige reden, dat dit aanbod natuurlijk nimmer is gedaan.

Dat „de Maatschappij een eigen orgaan hard noodig heeft” is een merkwaardige uitlating, aangezien het sinds 27 jaren een eigen orgaan bezit in het Tijdschrift.

Dat „het Tijdschrift zich wil beperken tot het verzorgen van het wetenschappelijk gedeelte” is alweer onjuist; het denkt daar niet over.

Men kan hier toch bezwaarlijk doelen op het tijdelijke papier-tekort dat momenteel het inruimen van een belangrijke plaats als Maatschappij-rubriek niet toelaat.

Dat „al zou de Maatschappij nu willen of niet, zij kan de redactie van het T.v.T. niet dwingen om het verenigingsgedeelte te verzorgen” is evenzeer bezijden de waarheid, aangezien het Tijdschrift ten opzichte van de Maatschappij bepaalde verplichtingen heeft.

Dat geadviseerd wordt een eigen blad uit te gaan geven „waaruit eventueel het T.v.T., dat misschien adverteerders zal gaan missen, gesteund zal kunnen worden” is een merkwaardige wijze om een nieuw denkbeeld te entameeren over het hoofd van dat T.v.T. heen, dat dan waarschijnlijk voor dien steun nog dankbaar zal moeten zijn.

Het wil ons in gemoede voorkomen, dat met alle waardeering voor jeugdige voortvarendheid, men toch zal moeten leeren dat ook de werkmethode daarbij ietwat eleganter vormen zullen dienen aan te nemen dan thans het geval is en dat wanneer een zoo belangrijk onderwerp geëntameerd wordt als de Nederlandsche officieele tandheelkundige publicaties, dit dient te geschieden met grondige kennis van zaken en na overleg met de betrokken functionarissen.

RED.